

Perhoset ilmentävät luontomme monimuotoisuutta. Monet niistä ovat sidoksissa tiettyihin ympäristöihin ja kasveihin, ja ne kuvastavat herkästi ympäristön tilaa sekä luonnossa tapahtuvia muutoksia. Perhoset ovat paitsi tärkeä luonnontieteellisen tutkimuksen kohde myös kiehtova ja monipuolinen harrastus .

Perhosia uhkaa nykyään elinympäristöjen yksipuolistuminen ja tuhoutuminen. Suomalaisen perhosharrastuksen ja -tutkimuksen 1700-luvulta ulottuvat perinteet antavat mahdollisuuden perhoslajiston seurantaan ja sen avulla luonnon ymmärtämiseen. Suomen Perhostutkijain Seuralla on erityinen velvollisuus tutkia ja suojella perhosia. Seuran monipuolisen perhosharrastuksen eräänä tarkoituksena on vaalia luonnon rikkautta ja osaltaan turvata herkästi haavoittuvien perhoslajien säilyminen tulevaisuuteen.

Velvoite suojeluun

Perhosten suojelun perustana on lajien ja niiden elintapojen tarkka tuntemus. Suomen perhoslajiston elintapojen ja esiintymistä säätelevien tekijöiden tuntemus on vielä melko pinnallista. Laajan harrastajakunnan aktiivisuutta tarvitaan tiedon kartuttamiseen sekä uhanalaisten ja harvinaisten perhosten elinpaikkojen hoitamiseen.

Perhosia koskevia valtakunnallisia rauhoitusmääräyksiä, Ahvenanmaan erityismääräyksiä ja Seuran vuosittain päättämiä keräilyrajoituksia on noudatettava. Seura voi antaa jäseniään sitovia keräilyrajoituksia jos lajin tai sen paikallispopulaation suojelu sitä vaatii. Seura voi myös rajoittaa sellaisen keräilymenetelmän paikallisen käytön, joka voi aiheuttaa luonnonsuojelullista haittaa, ja muutoinkin rajoittaa keräilyä tai keräilymenetelmien käyttöä milloin se voi aiheuttaa häiriötä tai kielteistä julkisuutta.

Perhosia tallennettaessa noudatetaan kohtuullisuutta ja huolehditaan elinvoimaisen perhoskannan säilymisestä. Erityisesti päiväperhosten, punatäpläperhosten ja muiden päiväaktiivisten lajien kantoja, varsinkin naaraita tulee säästää keräilyltä.

Perhosharrastuksen monipuolisuus

Suojelutoimintaa, kasvatusta, lajien biologian selvittämistä, lajistoinventointeja, tarkkojen muistiinpanojen tekemistä ja valokuvausta on yhä tärkeämpää painottaa. Perhoskantojen seuranta ja perhosten elintapojen tuntemus vaativat usein perhosten tallentamista. Valtaosa perhosista lentää hämärissä ja yöllä eikä niiden lajinmääritys ole luotettavaa ilman tallentamista, mutta monia päiväaktiivisia lajeja voidaan havainnoida tallentamatta niitä.

Muistiinpanojen tekeminen

Perhosten elintapoihin tai käyttäytymiseen liittyvien tietojen merkitys on korostunut sekä perhosten suojelussa että tutkimuksessa. Siksi on erityisen tärkeää kirjata havainnot kehitysasteiden elintavoista, kasvatuskokemuksista sekä aikuisten käyttäytymisestä (esim. muninta, vaellus tai vuorokautinen lentoaika). Sekä aktiivihavainnoinnilla että pyydysten avulla tehdyistä havainnoista tulisi tehdä ainakin lajilistat. Ainakin yhdestä pysyvän havainnointipaikan pyydysten saaliista tulisi tehdä muistiinpanot. Näiden tietojen avulla perhoskantojen kehitystä kyetään seuraamaan niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti. Jäsenten on hyvä osallistua tutkimushankkeisiin kuten päivä- ja yöperhosseurantoihin. Kaikki tiedot tulee olla Seuran käytettävissä.

Havaintojen ilmoittaminen

Kaikki merkittävät havainnot (uhanalaiset ja/tai harvinaiset lajit, alueellisesti tärkeät havainnot, elintapahavainnot, ym.) ilmoitetaan. Samoin suojelualueilla tehdyt havainnot sekä pysyvien kestopyydyspaikkojen lajilistat kuten muutkin paikkakohtaiset lajilistat toimitetaan Seuralle. Tarkan löytöpaikan ja löytäjän ilmoittaminen julkisesti voi poikkeuksellisesti olla ongelmallista lajin harvinaisuuden, helpon pyydystettävyyden, luonnoltaan haavoittuvan esiintymisalueen, paikallisten asukkaiden toivomuksen tai muun syyn takia. Tällöinkin ongelmat voidaan yleensä välttää. Havainto ilmoitetaan aina Seuralle tarkasti. Havainto julkistetaan havainnon tekijän kanssa sovittavalla tarkkuudella esimerkiksi 50 x 50 kilometrin UTM-ruutuina (mahdollisesti ilman löytäjän nimeä) tai asetetaan Seuran jäseniä sitovia keräilyrajoituksia. Tiedostoa käytetään suojelu- ja tutkimustarkoituksiin ja siitä laaditaan yhteenvetoja Seuran jäsenlehteen Baptriaan.

Uusien esiintymien etsintä

Pyyntiaktiiviteetin keskittyminen Suomelle uusien, tai harvinaisten lajien tunnetuille esiintymispaikoille, sekä suppeille, harrastajien kannalta mielenkiintoisille alueille herättää helposti kielteistä huomiota. Siksi keräilyssä tulee noudattaa tarkkaa harkintaa, jotta tällaisia ongelmia ei synny. Harvinaisten lajien etsintä tulee kohdentaa uusille mahdollisille esiintymispaikoille. Eriyksen tärkeää on kartoittaa lajisto. Eriyksen tärkeää on kartoittaa lajisto sellaisissa paikoissa, joihin kohdistuu välitön ympäristömuutoksen uhka esimerkiksi maankäyttö- ja rakennushankkeiden tai umpeenkasvun takia.

Ensihavaintajan ja ensilöytäjän oikeudet

Oikeus perhosen tallentamiseen tai sen muunlaiseen havainnointiin (valokuvaukseen, elintapojen seurantaan jne.) tai pyydystämättä jättämiseen kuuluu sen ensimmäisenä havainneelle. Vaikka perhosen pyydystäisi joku muu, se kuuluu ensihavaintajalle. Tämä oikeus säilyy niin kauan, kun yksilö pysyy näköpiirissä.

Harrastaja, joka ensimmäisenä on löytänyt ja ilmoittanut perhoslajin uudelta paikalta voi saada etuoikeuden ko. lajin havainnointiin ja pyydystämiseen tällä paikalla erillisen ohjeiston* mukaisesti. Muut voivat toimia siellä vain ensilöytäjän luvalla. Asianosaiset sopivat keskenään, millaisin ehdoin tämä tapahtuu ja kuka ilmoittaa havainnot.

Perhosten siirtäminen

Perhosten siirtoistutukset on valmisteltava ja suoritettava huolellisesti yhteistyössä viranomaisten ja tutkimustyötä tekevien yhteisöjen kanssa. Ennen uuden kannan siirtämistä on varmistettava, että biotooppi on lajille sopiva. Perusteellinen tiedottaminen seuranta ja raportointi on välttämätöntä. Maamme perhoslajistolle vieraita lajeja tai muotoja ei saa päästää luontoon.

Julkisten kokoelmien kartuttaminen

Museoiden ja muiden julkisten kokoelmien näyteaineistot ovat suurelta osin harrastajien kartuttamia. Näyteyksilöiden ja -sarjojen tallentamisen perinnettä näihin kokoelmiin on syytä vaalia.

Perhosharrastuksen perussäännöt

1. Seuran jäsenen on muistettava, että hän edustaa paitsi itseään myös Suomen Perhostukijain Seuraa ja laajaa harrastajajoukkoa. Jokaisen käytös ja toiminta vaikuttavat ihmisten suhtautumiseen perhosharrastukseen. Perhosharrastaja kiinnittää huomiota ympäristössä. Siksi on hyvä olla valmistautunut kertomaan siitä, mitä on tekemässä ja miksi. Perhosten tallentamisesta on luovuttava mikäli paikalliset ihmiset vastustavat sitä.
2. Perhosten tallentaminen ei missään olosuhteissa saa vaarantaa yhtenkään perhospopulaation elinmahdollisuuksia. Harrastuksesta ei saa jäädä rumentavia, pitkäaikaisia tai pysyviä jälkiä luontoon. Pesiviä lintuja tai muita eläimiä ei saa häiritä. Maastossa liikuttaessa ei saa näkyvästi tallata kasvillisuutta. Roskia ei saa jättää luontoon. Käännetyt kivet, maasta nostetut puunrungot, irronnut sammalpeite tms. on asetettava takaisin alkuperäiseen asentoonsa. Kasvien repimistä ja oksien katkomista on vältettävä eikä puita saa luvatta kaataa.
3. Harrastaja ei saa haitata paikallisten asukkaiden liikkumista, rauhaa tai elinkeinoja. Ajoneuvot on pysäköitävä niin, etteivät ne haittaa muita liikkujia. Meluaminen ja/tai päihteiden vaikutuksen alaisena esiintyminen perhosharrastuksen yhteydessä on tuomittavaa. Pihapiirissä tai sen läheisyydessä perhosten havainnoiminen edellyttää maanomistajan lupaa. Lisäksi lähiasukkaille on hyvä kertoa toiminnasta. Pyydyksiä käytettäessä liikenneväyliin on pidettävä riittävä etäisyys. Istutuksia tai viljelmiä ei saa vahingoittaa.
4. Suojelualueiden säännöksiä on noudatettava, ja niiden rajauksista maastossa on varmistauduttava. Keräily suojelualueilla edellyttää viranomaisen lupaa.
5. Ulkomailla tapahtuvaa perhosten tallentamista varten on selvitettävä kohde- ja kauttakulkumaiden keräilyä sekä näytteiden maastavientiä ja tuontia koskevat määräykset.

Tallentamista koskevat erityisohjeet

Aktiivipyynti

Aktiivipyyntillä tarkoitetaan harrastajan läsnäollessa tapahtuvaa perhosten pyydystämistä.

1. Aina kun on mahdollista, pyydystetty yksilö päästetään lunnistamisen jälkeen takaisin luontoon, ellei sen tallentamiseen ole erityistä syytä. Yksilöiden tallentaminen ei koskaan saa vaarantaa populaation olemassaoloa.
2. Syöttinestettä ei saa levittää puiden rungoille ilman maanomistajan lupaa. Syöttien naulaaminen puiden runkoihin on kiellettyä. Syötin on asetettava siten, ettei niitä jää maastoon.
3. Valvontavalot on sijoitettava vähintään 100 metrin päähän sekä syötin ja feromonit vähintään 50 metrin päähän toisen harrastajan pyydyksistä tai houkuttimista (syötin, feromonit), elleivät asianosaiset toisin sosti.

Munien, toukkien ja koteloiden kerääminen ja kasvatus

1. Eräät perhoslajit ovat joko muna-, toukka- tai kotelovaiheessa helposti löydettävissä. Jos tällaisen lajin populaatio elää suppea-alaisesti (esim. harvinainen ravintokasvi), on vaarana, että liian suuri osa lajin kehitysasteista tulee löydettyksi. Siksi kaikkia löydettyjä munia, toukkia, koverteita, äkämiä ja koteloita ei pidä kerätä. Samoin tulee huolehtia siitä, että lajin ravintokasvin olemassaolo ei vaarannu.
2. Toukkia ei saa kerätä niin paljon, ettei niille voi hankkia riittävää ravintoa tai että niitä muuten ei kykene hoitamaan.
3. Perhosten munittamista ja kasvattamista aikuisiksi tulisi suosia aikuisten tai kehitysasteiden tallentamisen sijaan.

4. Rauhoitetuilla kasveilla elävien lajien varhaisia kehitysasteita ei saa kerätä, jos se vaatii kasvin osien vahingoittamista.

5. Puuntuhoojien ja lasisiipisten asuttamia puita ei näiden lajien keräämiseksi saa kaataa, ja sellaisten lahopuiden, jotka voivat olla monien eliölajien kannalta arvokkaita kaatamista kokoelmayksilöiden keräämiseksi ei voi pitää hyväksyttävänä keräilymenetelmänä.

Rysäpyynti

Kestopyynnillä tarkoitetaan maastoon pitemmäksi aikaa sijoitettavia syötti, valo-, feromoni- tai muita pyydyksiä.

1. Tappavien pyydysten sijasta on suosittava aktiivipyyntiä ja perhosia elävänä pyydystäviä pyydyksiä. Tällöin on huolehdittava siitä, että takaisin luontoon päästetyillä perhosilla on riittävästi kasvillisuuden antamaa suojaa, jotta ne eivät heti joudu hyönteissyöjiä saaliiksi.

2. Pyydysten määrä on mitoitettava siten, että niiden kokemisväli on riittävän lyhyt jotta materiaalin tutkiminen ja muistiinpanojen tekeminen on asianmukaisen tarkkaa. Jäännösmateriaalit on pyrittävä myös käyttämään hyödyksi tarjoamalla niitä muiden tutkijoiden käyttöön. Tapettuja perhosia ei missään tapauksessa saa jättää näkyville. Myrkyt vahingoittavat perhosia syöviä lintuja ja muita eläimiä.

3. Pysyvästi asennetut pyydykset eivät saa vaarantaa suojelun tarpeessa olevia perhoslajeja.

4. Tappavia pyydyksiä käyttävän harrastajan tulisi vuosittain ilmoittaa käyttämiensä pyydysten määrä, laatu sekä sijoituspaikat ja aika Seuran rekisteriin. Ilmoittamalla nämä tiedot SPS:n rekisteriin saa ilmoittaja veloitusetta itselleen nimetyt muovikortit kiinnitettäväksi pyydyksiin kertomaan, että kyseessä on SPS:n tutkimuspyydys. Pyydyksien tuloksista tulee täyttää ainakin Macrolep-lomake SPS:lle.

5. Kestopyynti edellyttää aina maanomistajan lupaa. Maanomistajan pyynnöstä pyydykset on poistettava alueelta. Harrastajalla ei ole oikeutta omin päin poistaa tai kajoa toisen maalla oleviin toisten harrastajien pyydyksiin, vaikka ne olisi asetettu vastoin tätä ohjeistoa.

6. Pyydykset on sijoitettava niin, etteivät ne vaaranna liikennettä tai herätä huomiota. Syöttipyydyksiä, jotka houkuttelevat mehiläisiä, ei saa sijoittaa 500 metriä lähemmäksi hoidettuja mehiläispesäitä, ellei tarhaajan kanssa ole toisin sovittu. Pyydysten keskittämistä pienelle alueelle on vältettävä.

7. Rysäpyynti edellyttää huolellisuutta ja vastuuntuntoa sähkö- ja myrkyvaaran vuoksi. Rysäpyyntiä harjoittava vastaa vahingolsta rikos- ja vahingonkorvauslain mukaisesti. Keräysastian lukitseminen on suositeltavaa.

8. Pyydyksestä on käytävä ilmi harrastajan nimi, osoite ja puhelinnumero.

9. Perinteisillä havainnointipaikoilla valorysät on sijoitettava vähintään 100 metrin ja muut rysät vähintään 50 metrin päähän toisten keräilijöiden sellaisista rysistä, jotka on varustettu yhteystiedoilla. Perinteisillä havainnointipaikoilla tarkoitetaan suppeita alueita (esimerkiksi 1 km²), joilla useat harrastajat ovat säännöllisesti harjoittaneet aktiivi- tai kestopyyntiä. Muilla kuin perinteisillä paikoilla rysät on sijoitettava vähintään 500 metrin päähän toisten pyydyksistä. Vähimmäisetäisyyksiä on noudatettava, elleivät asianosaiset keskenään sovi toisin.

10. Alueella aikaisempina vuosina rysäpyyntiä harjoittaneella on ensisijainen oikeus pitää rysä. Paikalle viimeksi tullut on tahattomissakin tilanteissa velvollinen poistamaan rysänsä, jos ensisijaisen oikeuden haltija niin haluaa. Jos pyynnissä on ollut yli vuoden tauko, etuoikeus lakkaa. Toisten harrastajien rysäpaikkojen valtaaminen maanomistajien luvallakaan ei ole sallittua.

Perhosten vaihtaminen ja kauppa sekä muu kaupallinen toiminta

Vaikka jäsenten välisellä perhosvaihdolla on suuri merkitys etenkin pikkuperhosten lajintuntemuksen lisääjänä, varsinainen perhosvaihtotoiminta ei sisälly Suomen Perhostutkijain Seuran toimintamuotoihin. Myyntiin tapahtuvan keräilyn Seura tuomitsee jyrkästi. Muutoinkin perhosten tutkimuksessa ja harrastamisessa kaikissa sen eri muodoissa tulee suojelullisten näkökohtien ja esiintymis- tai havaintotietojen dokumentoinnin olla aina ensisijaista verrattuna mahdollisiin kaupallisiin näkökohtiin. Seura voi antaa jäsenistölle tapauskohtaisesti ohjeita ja tulkintaa siitä, millaista kaupallista toimintaa ei voida pitää hyvän tutkimus- ja harrastustavan kannalta suotavana.

Ohjeiston käsittely ja noudattaminen

Tämä ohjeisto on viimeksi hyväksytty Seuran kuukausikokouksessa 12.05.2004. Sitä tarkistetaan tarvittaessa vuosittain, ja se jaetaan kaikille Seuran jäsenille ja jäseneksi liittyville. Suomen Perhostutkijain Seuran hallitus valvoo ohjeiston noudattamista. Jos havaitut rikkeet antavat aihetta, hallitus päättää jatkotoimenpiteistä Seuran sääntöjen mukaan. Todetuista rikkeistä voi seurata huomautus, varoitus tai erottaminen Seuran jäsenyydestä, joko määrääjäksi tai kokonaan.

Etuoikeusalueet

SPS:n jäsenellä, joka on ensimmäisenä löytänyt uuden merkittävän paikan, voi saada etuoikeuden havainnointiin ja yksilöiden tallentamiseen tällä paikalla seuraavin edellytyksin:

- hän on tehnyt paikalla merkittävän perhoshavainnon, jonka suojaaminen lajin tai biotoopin säilyttämiseksi tai muusta syystä on perusteltavissa
- paikalta ei ole ilmoitettu edellisenä 10 vuotena merkittäviä havaintoja
- lajia havainnoidaan vuosittain laaditun suunnitelman mukaisesti ja siitä raportoidaan vuosittain
- alue rajataan tarkoituksen mukaisesti ja siitä ilmoitetaan julkisesti.

Etuoikeusalueista voi tehdä SPS:n hallitukselle hakemuksen, jossa on mainittava mm. seuraavat seikat:

- perustelut etuoikeuden hakemiseksi
- halutaanko etuoikeus koskemaan kaikkea keräilyä vai esim. vain haavipyyntiä, pyydyksiä, toukkien keräilyä tai vain jotain määrättyä lajia
- alueen tarkka rajaus, esim. koordinaateilla
- haluttu etuoikeusaika (enintään 5 vuotta kerrallaan) ja ajankohta
- tutkimus/havainnointisuunnitelma etuoikeusajalle.

SPS:n hallitus pitää hyväksymistään etuoikeusalueista rekisteriä, joka julkaistaan vuosittain ennen maastokauden alkua. Etuoikeusalueella voivat muut toimia vain etuoikeuden haltijan luvalla. Asianosaiset sopivat keskenään, millaisin ehdoin tämä tapahtuu ja kuka ilmoittaa havainnot.